

CUMHURİYETİN 50. YILINDA PETROKİMYA SANAYİMİZ

Y. Müh. KÂZİM CANATAN

A. Dünya'daki Gelişmeler :

1890-1940 arasında kalan 50 yılda Kimya Sanayiinde büyük bir gelişme kay-bir yarışma şeklinde başarılar elde edil-dedmiştir. Önce «araştırma» alanında miş, sonra da sonuçlara dayanılarak yeni Kimya Sanayii dalları yaratılmıştır.

a) Bütün organik mensucat boyaları bu devrede sentetik olarak yapılmıştır. Bilinen 3000 kadar boyar maddeden, ışığa, suya ve bazı kimya maddelerine dayalı İndantren sınıfı boyalar bu arada doğmuşlardır.

b) Havadaki azotun bağlanmasını sağ-layan amonyak sentezi bu devrede gerçek-leştirilmiş, bu sayede patlayıcı maddeleri diğer tabii kaynaklara muhtaç olmadan elde etmek mümkün olduğu gibi, dünyada açlığa karşı en büyük tedbirlerden bi-risi olan azotlu gübreler de bu sayede elde edilmişlerdir.

c) Asetilen kimyası yeni bir çığır aç-mış, organik maddelerin sentezlerine gi-den yepyeni yollar geliştirilmiştir.

e) Bir abluka halinde ülkeleri perişan eden tabii kauçuk darlığı yerine, sentetik kauçukların geliştirilmesi yine bu yıllara rastlar.

f) Paslanmaz çelikler ve diğer âsil çe-likler bu devrede ortaya kondular.

g) Sentetik liflerin ve plastiklerin araştırma safhasından endüstride uygu-lanmaya geçiş hazırlıkları da yeni bu dev-rede olmuştur.

Etilen, propilen, stiren, butadien gibi doymamış maddelerin polimerleştikleri biliniyordu. II. Cihan Harbi o zamana ka-dar küçük çapta üretilen bazı plastik maddeler için elverişli kullanma alanları bulmak imkânını da sağlamıştır. Fakat bu temel maddeleri bol bol üretmek im-kânı yoktur. II. Cihan Harbinden sonra bunları petrol ürünlerinden üretmek yol-ları geliştirildi ve dünyada bir «Petrokim-ya» Sanayii doğdu. Yeni maddelerin sen-tetik olarak bol bol üretimi için yollar açıldı.

Petrol Ürünlerinden Elde Edilen Temel Madde

Üretilen Yeni Kimya Maddeleri (Petrokimyasal Maddeler)

Etilen :	Polietilen, polistiren, Polivinilklorür, etilen oksit, glikol, etil alkol, metil akrilat, aset aldehit.
Propilen :	Polipropilen, poli-akrilonitril, dodesil benzol, aseton, izo-propil alkol, butadine, propilen oksit.
Butadien :	SBR, CBR ...

Petrokimya sanayii dünyada hızla gelişirken Türkiye bu gelişmelere bigâne ka-lamazdı.

B. Türkiye'de Petrokimya Sanayii :

Türkiye'de bir Petrokimya Sanayii ku-rulması lüzumunu ilk defa Türkiye Pet-rolleri A.O. duymuştur. Dünya'daki geliş-melerin yakından ilzenmesi sayesinde ka-nunla tam zamanında ilgi gösterilmiştir.

1963 yılı başlarında T.P.A.O. içinde bir «Petrokimya» şubesi kurularak ön proje hazırlanmasına geçilmiş, 1.4.1965'te ise Türkiye'de bu sanayii gerçekleştirmek üzere PETKİM Petrokimya A.Ş. kurul-muştur.

Daha dünyada bile 1950 yılında geliş-meye başlayan bir sanayiin 1963'te Tür-kiye'de ele alınmış olması çok önemli bir husustur. Türkiye'ye bazı sanayii dalları-

nın 100 yılda bile gelemediği unutulmamalıdır (Soda Sanayii gibi!). Petrokimya sanayiinin Türkiye'ye böyle tam vaktinde gelmesini, Hayrettin Bezmen adlı bir şube müdürü ile onun tekliflerini ciddi surette ele alan Genel Müdür Dr. İhsan Topaloğlu adında iki Kimya Yüksek Mühendisine borçluyuz.

Bu gün birisi inşaa halinde ve diğeri plânlama safhasında olan iki petrokimya kompleksi kurulmaktadır. Bu ülkede iki

kompleks kurmanın ne büyük bir teşebbüs olduğu, yatırımın tesis bedelinden bile anlaşılır.

- I. Kompleks (Yarımcı) 3.200.000.000 TL.
II. Kompleks 8.300.000.000 TL.

Kurulması ele alınmış olan iki komplekste yer alan Petrokimya tesisleri şunlardır:

	I. Petrokimya Kompleksi (Yarımcı - İzmit)	II. Kompleks
	Ton / Yıl	Ton / Yıl
Etilen	60.000	300.000
Klor	36.000	139.000
Vinil Klorür (VCM)	54.000	105.000
Polivinil Klorür (PCV)	52.000	100.000
Polietilen (Yüksek Basınç)	27.000	150.000
Polietilen (Alçak Basınç)	—	40.000
Polipropilen	—	60.000
Triklor-etilen	—	6.000
Dodedil Benzol	10.000	—
Karbon Siyahı	30.000	—
Stiren	25.000	—
Polistiren	15.000	—
SBR (Kauçuk)	32.000	—
CBR (Kauçuk)	13.500	—
Butadien Arıtma	32.500	—
Kaprolaktam	25.000	—
Etilen Oksit	—	35.000
Glikol	—	44.000
Tereftalik Asit	—	70.000
Poliester Lif	—	50.000
Fitalik Asit Anhidrit	—	30.000
Yardımcı ve Ortak Tesisler	+	+

Bunlardan başka bir çok da önemli yan ürün kazanılacaktır:

	I. Kompleks	II. Kompleks
	Ton / Yıl	Ton / Yıl
Sudkostik % 100	41.000	73.000
Amonyum Sulfat	100.000	—
Benzol	—	74.800
O - Ksilol	—	21.400
P - Ksilol	—	23.300

Bu tesislerin tamamlanması Türkiye ekonomisine büyük katkıda bulunacaktır.

	I. Kompleks	II. Kompleks
	Ton / Yıl	Ton / Yıl
İnsangücü (Adet)	2.000	3.000
Döviz Tasarrufu (TL/Yıl)	585.000.000	1.560.000.000
Üretim Satış Değeri (TL/Yıl)	1.970.000.000	3.500.000.000
Katma Değer (TL)	1.430.000.000	3.290.000.000

Avrupalılar daha şimdiden II. Kompleksimize, Avrupa'nın en büyük projesi gözüyle bakmaktadırlar.

Bu tesislerin Türkiye'ye kazandırılmasından sonra Türkiye Kimya Sanayii sadece yurt ihtiyacını karşılamakla kalma-

yacak, ayrıca Ortak Pazar Malları ile rekabet edebilecek bir düzeye erişecektir.

II. Petrokimya Kompleksinin tamamlanması, Türkiye Kimya Sanayiinin de artık emekleme çağını aşmış, bir sıçrama devresine girdiğini gösterecektir.